20. 12. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Specifika hromadného občanského řízení

Dne 1. července 2024 nabyl účinnosti zákon č. 179/2024 Sb., o hromadném občanském řízení soudním („ZHŘS"), který transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES („Směrnice"). Ačkoli i po pěti měsících účinnosti ZHŘS Česká republika na první hromadnou žalobu stále čeká, stojí problematika hromadných žalob za krátké shrnutí vybraných procesních specifik, která zákon přináší.

Postavení zúčastněných členů skupiny a jejich poměr k žalobci

Jedním z hlavních specifik řízení je účast osob, které se vůči žalovanému ve svůj prospěch čehokoli domáhají, na hromadném řízení. Je notorietou, že v individuálním občanském soudním řízení je taková osoba žalobcem a má práva účastníka řízení. V hromadném řízení je tomu jinak, neboť žalobcem je vždy kvalifikovaný subjekt bez hmotněprávního poměru k žalovanému. Osobu, která je nositelem hmotněprávního nároku (nebo to o sobě tvrdí) zákon označuje jako tzv. *zúčastněného člena skupiny*. Tato osoba však není účastníkem řízení. Zatímco žalobce v hromadném řízení vystupuje vlastním jménem v zájmu skupiny a je účastníkem řízení, zúčastněný člen skupiny má pouze dílčí práva podle § 11 ZHŘS. Veškeré úkony činí v zájmu zúčastněných členů skupiny sám žalobce. Zjednodušeně je možné říci, že žalobce žalobou „shromáždí nároky" zúčastněných členů skupiny, kteří k žalobě připojí svůj písemný souhlas, nebo se do řízení přihlásí přihláškou po podání žaloby a následně v řízení vystupuje vlastním jménem v zájmu skupiny. Náleží mu práva účastníka řízení. Není-li zúčastněný člen skupiny účastníkem, nemůže mu být stanovena ani povinnost k náhradě nákladů řízení.

Žalobcem může být pouze právnická osoba zapsaná do seznamu oprávněných osob podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele („**ZOS**"), nebo i více takových osob.[1]

Hromadná žaloba a rozhodování o její přípustnosti

Z hromadné žaloby musí být kromě obecných náležitostí podle zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („**OSŘ**") patrno, čeho se žalobce ve prospěch členů skupiny domáhá. Domáhá-li se zaplacení peněžité částky, nebo splnění jiné srovnatelné povinnosti, musí zde uvést výši plnění náležejícího jednotlivému členovi skupiny nebo alespoň způsob, na jehož základě bude možné tuto výši nejpozději v den rozhodnutí soudu o věci samé určit.[2] Rozsah a obsah práv, kterých se žalobce ve prospěch jednotlivých členů domáhá, je zásadní i pro možnost přihlášení dalších zúčastněných členů skupiny (srov. § 35 odst. 1 ZHŘS). Kromě právě uvedeného má hromadná žaloba obsahovat i předpoklady členství ve skupině (podle § 2 odst. 1 písm. e) ZHŘS se jedná o vymezení podobného skutkového a právního základu uplatňovaných práv nebo oprávněných zájmů skupiny), dále skutečnosti svědčící o splnění podmínek přípustnosti podle § 15 ZHŘS a výši odměny včetně skutečností odůvodňujících její přiměřenost.[3]

Zde je vhodné učinit poznámku, že hromadné řízení má dvě základní fáze: (i) fázi posuzování a rozhodování o přípustnosti žaloby a (ii) řízení ve věci samé. Podmínky přípustnosti a

projednatelnost žaloby posuzuje soud po zahájení řízení, přičemž k samotnému posouzení může nařídit soudní jednání.[4] Podmínky lze rovněž posuzovat kdykoli v průběhu řízení ve věci samé.[5]

Nejsou-li podmínky přípustnosti splněny nebo pokud se nepodaří jejich nedostatek odstranit, soud řízení usnesením zastaví.[6]

Považuje-li soud podmínky za splněné, rozhodne o přípustnosti žaloby usnesením, které soud po nabytí právní moci uveřejní v rejstříku hromadných řízení), a tímto dnem je zahájeno řízení ve věci samé.[7] Usnesení o přípustnosti je rozhodujícím dokumentem pro průběh celého řízení, jelikož v něm soud vymezí předmět řízení a skutkový základ žaloby; skupinu samotnou a předpoklady členství ve skupině, aby se podle nich mohli přihlásit další členové, a určí v něm výši odměny, žádal-li o ní žalobce. Usnesení obsahuje rovněž výzvu pro přihlášení dalších členů skupiny a lhůtu v délce 2-4 měsíců od uveřejnění pravomocného usnesení o přípustnosti v rejstříku, a také způsob uveřejňování informací o hromadném řízení, který bude závazný pro informační povinnost účastníků řízení.[8]

Uveřejňování a rejstřík hromadných řízení

Mají-li se do řízení přihlásit další zúčastnění členové skupiny, pak se nejprve musí o řízení dozvědět. ZHŘS proto zavádí veřejný rejstřík hromadných řízení, obsahující výčet jednotlivých hromadných řízení a řízení na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů podle ZOS. V tomto rejstříku s dálkovým přístupem mají být zveřejňovány zákonem uvedené informace (srov. § 87 odst. 2 ZHŘS) včetně listin jako je např. usnesení o přípustnosti, usnesení i zastavení řízení, rozsudek ve věci samé, aj. Tento veřejný informační systém je již spuštěn, nicméně dosud žádné hromadné řízení nebylo zahájeno.

Směrnice klade velký důraz na srozumitelné informování co nejširší laické veřejnosti[9], aby se informace dostaly až k potenciálně dotčeným spotřebitelům. Proto zákon přejímá i informační povinnost ostatních účastníků řízení, zejména žalobce, v některých případech i žalovaného. Žalobce má povinnost uveřejňovat zákonem požadované informace o průběhu řízení na svých webových stránkách a zároveň i způsobem stanoveným v usnesení o přípustnosti (a to i včetně celostátního televizního nebo rozhlasového vysílání).[10]

Přihlašování zúčastněných členů skupiny a postup řízení ve věci samé

Osoby, které nedaly svůj souhlas s podáním žaloby se mohou přihlásit ve lhůtě uvedené v usnesení o přípustnosti. Přihláška směřuje vždy žalobci (účinky zůstávají zachovány i v případě podání soudu) a musí být podána na standardizovaném formuláři.[11] Není-li podána ve lhůtě nebo nesměřuje-li žalobci (či soudu), nepřihlíží se k ní. Stejný důsledek má i neodstranění vady, ke kterému je osoba vyzvána. S výjimkou změny řízení podle § 27 ZHŘS ji lze vzít zpět pouze do uplynutí lhůty pro přihlášení.[12]

Okamžikem přihlášení vznikají zúčastněnému členovi skupiny procesní práva založená § 11 ZHŘS, vzniká překážka litispendence a dochází ke stavení promlčecí lhůty s účinky ke dni podání žaloby.

Přijímat přihlášky a sestavit seznam zúčastněných členů skupiny je povinností žalobce, který seznam zúčastněných členů skupiny po uplynutí lhůty k přihlášení společně s přihláškami zašle soudu a žalovanému.[13] Seznam musí mít minimálně 10 členů (jedna z podmínek přípustnosti hromadné žaloby), jinak soud řízení zastaví.[14] Seznam zúčastněných členů skupiny je zpravidla i přílohou rozsudku a považuje se za jeho výrok.[15]

Po uplynutí lhůty pro přihlašování soud vyhotoví tzv. plán řízení, který rovněž uveřejní. Plán obsahuje zejména specifikaci sporných i nesporných skutkových tvrzení, předpokládané důkazní prostředky, které mají být provedeny a termíny nejbližších jednání a jejich program, včetně jednání,

na kterých může zúčastněný člen skupiny uplatnit své právo vyjádřit se (srov. § 11 a 47 odst. 2 a § 48 ZHŘS). Jestliže se změní okolnosti, soud plán změní a změnu uveřejní v rejstříku a doručí účastníkům řízení. ZHŘS neobsahuje ustanovení o přípravě a průběhu soudního jednání, proto je plně použitelná obecná úprava OSŘ.[16]

Dispoziční úkony žalobce a přehled zdrojů peněžních prostředků

I v hromadném řízení mohou účastníci uzavřít smír. Jeho návrh soud uveřejní v rejstříku. ZHŘS stanoví, že do 15 dnů od uveřejnění návrhu smíru má zúčastněný člen skupiny právo podat proti němu námitky. Návrh a námitky soud projednává na soudním jednání, kde posoudí, jestli je smír spravedlivý s ohledem na zájem skupiny, a to s ohledem na námitky a další demonstrativní kritéria uvedená v § 52 ZHŘS.[17] Ustanovení § 99 OSŘ se podle důvodové zprávy k zákonu jako důvod neschválení smíru rovněž uplatní.

Právo uplatnit námitky má zúčastněný člen skupiny proti návrhu žalobce na změnu žaloby, případně oproti jejímu zpětvzetí. Soud ohledně projednání návrhu a námitek postupuje obdobně.[18] Vystupuje-li v řízení více žalobců, je ke změně žaloby, jejímu zpětvzetí a k uzavření smíru třeba souhlasu všech. Pokud ale některý žalobce zjevně nejedná v zájmu skupiny, může soud daný dispoziční úkon připustit i přes nesouhlas některého z žalobců.[19]

Zákon zavádí i nové instituty, například přehled zdrojů peněžních prostředků. Má-li žalovaný důvodnou obavu, že žaloba je zneužívající, žalobce je ve střetu zájmů či je například financován konkurentem žalovaného, může navrhnout soudu, aby uložil žalobci povinnost doložit přehled zdrojů peněžních prostředků určených na placení nákladů řízení. Soud může tuto povinnost uložit i bez návrhu.[20] Potvrdí-li přehled obavu žalovaného, vyzve soud žalobce, aby tyto prostředky odmítl. Neodmítne-li žalobce tyto prostředky, soud může řízení zastavit pro nedostatek podmínek přípustnosti (srov. § 15 a 17 ZHŘS).

Odměna žalobce

Vzhledem k tomu, že žalobce musí být pro zápis do seznamu oprávněných osob podle ZOS neziskovou osobou, a proto je třeba myslet na financování. Právní úprava jde cestou snížení nákladů na vstupu a modifikovanou formou „poplatku“, který však zúčastněný člen skupiny neplatí na začátku řízení, ale až na jeho konci, je-li žalobce úspěšný. Navrhovaná výše odměny je součástí žaloby, proto si zúčastněný člen může sám vypočíst, zdali se mu vyplatí přihlásit se do řízení, nebo spíše zahájí individuální řízení. Odměna může být přiznána dle usnesení o přípustnosti až do výše 16 % z peněžitého plnění, nebo 2.500.000 Kč v paušální výši, když přisouzené plnění zúčastněného člena skupiny se v odpovídající hodnotě sníží.[21]

Mgr. Radek Štorkán,
advokátní koncipient

GLATZOVA & Co., s.r.o.

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

---

[1] § 8 odst. 1 ZHŘS.

[2] § 13 odst. 2 ZHŘS.

[3] § 13 odst. 1 ZHŘS.

[4] § 16 odst. ZHŘS.

[5] § 24 odst. 1 ZHŘS.

[6] § 17 ZHŘS.

[7] § 21 HSŘ.

[8] § 18 odst. 1 ZHŘS.

[9] Čl. 4 odst. 3 písm. f) a body 25 a 58 preambule Směrnice a rovněž důvodová zpráva k ZHŘS.

[10] § 84 ZHŘS.

[11] § 32 odst. 1 ZHŘS.

[12] § 36 ZHŘS.

[13] § 38 ZHŘS.

[14] § 39 odst. 1 ZHŘS.

[15] § 70 odst. 2 ZHŘS.

[16] § 44 ZHŘS.

[17] § 49 až 54 ZHŘS.

[18] § 55 a 56 ZHŘS.

[19] § 9 odst. 2 ZHŘS.

[20] § 59 ZHŘS.

[21] Důvodová zpráva k ZHŘS a § 64 až 67 ZHŘS.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Koncentrace řízení v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu
- Aktuální závěry ÚS a ESLP k právům biologického otce (První část – judikatura Ústavního soudu ČR)
- Podílové spoluvlastnictví manželů po rozsudku SDEU ve věci C-300/25 Duftošek
- Předkupní právo jako možná past
- Sleva z kupní ceny vadné nemovitosti podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu
- Povinnosti transparentnosti podle AI Actu
- Když rodič nepředá dítě - náhradní péče a úhrada nákladů podle novely rodinného práva